

Erstatningsrettslig analyse med særlig vekt på eiendom og miljø

Sølve Bærug

Endre Stavang er dr. juris og førsteamanuensis ved Institutt for privatrett ved UiO, og arbeider i et faglig skjæringspunkt som er kjent for mange av Kart og Plans lesere, nemlig skjæringspunkt mellom juss og økonomi. Stavang er jurist,

men bruker i tillegg til jussen også elementer fra økonomien for å analysere rettsregler og deres virkninger. Fagfeltet blir gjerne kalt for *rettsøkonomi*. Andre norske bidragsyttere innen feltet er Erling Eide, Trine-Lise Wilhelmssen og Anders Ryssdal.

Rettsøkonomi i ulike varianter kan brukes for å belyse et vidt spekter av juridiske problemstillinger. Stavang konsentrerer seg om ulike sider knyttet til erstatning. Dette er relevant ikke bare i forbindelse med skadeserstatning, men også bl.a. ved eiendomsinngrep, naborettslige spørsmål og ved ulike former for offentlig regulering av eierrådigheten som vern, arealplanlegging osv.

Boken består etter en kort innledning av åtte kapitler, hvorav sju er tidligere publiserte artikler som er til dels oppdatert. Disse er organisert i to deler: De første fire i en del kalt «interessevern», de neste fire i en del kalt «ansvarsgrunnlag». Utgangspunktet med en samling artikler gir den fordel at hvert kapittel kan leses separat, men går i betydelig grad ut over strukturen i boka.

Den første delen dreier seg på ulike måter om grensen mellom hva som erstattes og hva som ikke erstattes. Våre rettsregler setter – med tallrike unntak og nyanser – grensen for

hva som er erstatningsberettiget ved «økonomisk tap»: For eksempel vil en eier av en støybelastet eiendom få erstattet deler av nedgangen i eiendommens markedsverdi, men ikke erstattet den personlige plagen («bruksnytelsen») eller utgifter for å opprettholde en tilnærmet lik situasjon som før støypåvirkningen, for eksempel utgifter til støysolering. Stavang drøfter grensen inngående og høyst betimelige spørsmål om hvor grensen for erstatning bør gå: Hvilke typer tap eller belastninger bør være erstatningsberettiget i ulike sammenhenger? Han argumenterer for at avveiningen bør gjøres ut fra en pragmatisk avveining av de praktiske konsekvensene ulike grensedragninger vil ha.

Den andre delen dreier seg om ansvarsgrunnlaget: Hva skal til for at man kommer (eller burde komme) i erstatningsansvar? Her tar boken for seg bl.a. erstatningsansvar som et virkemiddel i miljøretten. Kapittel 9 er en revidert versjon av artikkelen i Lov og Rett 2000 s. 228-242. som drøfter erstatningsbestemmelsene i naturvernlovens § 20b (alminnelige rettsgrunnsetninger). En av de typiske rettsøkonomiske betraktningene som Stavang bruker, er prevensjonsbetraktninger: Dersom vernet er «gratis» for vernemyndighetene, kan det føre til at man verner «for mye», eller i økonomisk språk: man verner objekter der nytten ved vernet ikke oppveier de totale samfunnsmessige kostnadene.

Et annet typisk rettsøkonomisk moment som Stavang nevner, er risikobetraktninger: Vanligvis bør man redusere risikoen, dvs. usikkerheten om framtiden, mest mulig. Med dagens regelverk løper grunneierne en risiko for å miste inntekter ved for eksempel et landskapsvern. I et «perfekt» marked vil det dannes et forsikringsmarked for slik risi-

ko, men det er vanskelig å se for seg en privat forsikring mot vern. Erstatning fra det offentlige kan ses på som et surrogat for en forsikring, der forsikringspremien fordeles på alle skattebetalere, på samme måte som velferdsstaten forsikrer innbyggerne mot en rekke mer eller mindre uforutsigbare hendelser som for eksempel arbeidsledighet og sykdom.

En naturlig videreføring av denne tankegangen kunne være at finansieringen av erstatningen besørges av den gruppen som kan få erstatning. På samme måte som vi betaler trygdeavgift på lønnsinntekter, kunne man for eksempel tenke seg vern finansiert gjennom en verneverstatningsavgift som legges på alle eiere gjennom beskatningen. Dette ligger imidlertid utenfor de temaene Stavang behandler.

Rettsøkonomisk analyse kan gi et klart svar på den optimale løsningen ut fra de faktorene man tar hensyn til. For eksempel talar risikoaspektet sett fra eiernes side for «full erstatning» ved vern. Men økonomisk analyse har begrensninger: Man må nødvendigvis forenkle de forutsetningene man tar utgangspunkt i, og derved kan ikke analysen fortelle direkte hva er den optimale løsningen når hvis man tar alle forhold i betraktning. Tar man inn andre faktorer, så kan «fa-

siten» bli en annen. For eksempel kan en erstatningsordning medføre meget betydelige transaksjonskostnader. I følge NOU 2004: 28 s. 406 har disse i gjennomsnitt ført til et kostnadspåslag for staten på ca. 50 % ut over erstatningen i en stor gruppe vernesaker. Videre er det kostnader ved skattefinansiering, for tiden regner man med en ekstrakostnad på 20 % i statens kalkyler. Begge disse elementene taler i retning av at den samfunnsmessig optimale erstatningsregelen er «ingen erstatning», dvs. dagens hovedregel bl.a. ved regulering av eierrådigheten. Et meget vesentlig rettsøkonomisk (og praktisk) argument i motsatt retning er at dersom grunneier ikke får erstatning, vil det ofte lønne seg for grunneier å forvalte eiendommen slik at verneverdiene blir svekket.

Boken er lett å følge uten spesielle kunnskaper om økonomi, og har et omfattende domsregister og litteraturliste, men et noe snaut stikkordsregister.

Erstatningsrettslig analyse med særlig vekt på eiendom og miljø

Endre Stavang

Cappelen akademisk forlag 2007-07-11

www.cappelen.no

295 sider pris kr 498

ISBN: 978-82-02-26692-9

Notiser

Ny ledelse i Geoservice

Administrerende direktør Helge Wangen (59) slutter i Geoservice 1. mai, etter å ha ledet bedriften i mer enn 20 år.

Geoservice har de siste årene hatt stor ekspansjon. Antall fast ansatte har økt fra 17 til 51 de tre siste årene og firmaet har vært Gasellebedrift de siste to årene.

Geoservice er leverandør av produkter og tjenester til nærmere 300 norske kommuner, og er dermed en sentral aktør i kommunemarkedet. Firmaet hadde i 2007 en omset-

ning på 46 mill. og et resultat før skatt på 5,7 mill. kroner.

Styret i Geoservice har midlertidig ansatt Einar Framnes (45) som administrerende direktør. Framnes er en nestor i Geoservice med gjennomgående kunnskap om fagområdene firmaet dekker. Samtidig ansettes Sissel-Merete Berg (35) som kontorsjef med ansvar for kontordrift og økonomirapportering. Berg har vært ansatt i Geoservice i 14 år og har en svært allsidig praksis i firmaet.